

Otwarta kultura

prawo autorskie, otwartość
i kultura dzielenia się

Centrum Cyfrowe • www.centrumcyfrowe.pl

„Czy mogę skorzystać z tego utworu?”

Prawdopodobnie nie.

Każdy „przejaw działalności twórczej, o charakterze indywidualnym” (także program komputerowy) jest chroniony przez prawo autorskie.

Rozpoznanie (atrybucję) gwarantują autorom prawa autorskie osobiste.

Wykorzystanie chronionego utworu jest ograniczone i większości sytuacji np. gdy chcemy taki utwór rozpowszechniać, przerabiać, wykorzystać w książce, innym utworze czy podczas warsztatu musimy uzyskać odpowiednią zgodę od autora lub osoby posiadającej prawa autorskie majątkowe do niego. Zwykle wiąże się to również z kosztami.

Prawa osobiste i majątkowe

Autorskie prawa osobiste

“chronią nieograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem”

Autorskie prawa majątkowe

“wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu”

mogą przysługiwać innym osobom niż autor

(spadkobiercom, pracodawcy)
ale gasną z upływem lat, a utwór przechodzi wówczas do **domeny publicznej**

Ochrona praw majątkowych trwa...

Przez całe życie autora/ki i 70 lat po jego śmierci

albo

70 lat od daty publikacji jeśli autor/ka nie jest znany/a albo prawa przysługiwały innej osobie niż autor (np. pracodawcy)

70 lat od daty powstania jeśli utwór nie został rozpowszechniony

50 lat od daty emisji dla programów radiowych i telewizyjnych

Po tym czasie utwory trafiają do **domeny publicznej**, można swobodnie z nich korzystać pod warunkiem poszanowania praw osobistych.

Dlaczego nie mogę skorzystać z tego utworu?

Tzw. **Dozwolony użytek** obejmuje tylko *“korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego”* oraz możliwość cytowania fragmentów lub krótkich utworów w całości, ale tylko w określonych sytuacjach np. w dziełach krytycznych, naukowych, parodiach, w celach edukacyjnych w szkole.

Trwanie praw autorskich majątkowych komplikuje się zaś kiedy utwory oryginalny np. kompozycja muzyczna lub książka napisana w innym języku zostaną wykonane lub przerobione (powstaje wówczas **utwór zależny**), któremu przysługuje ochrona na takich samych zasadach.

Z jakich utworów mogę skorzystać swobodnie?

By nie musieć obawiać się naruszenia prawa autorskich podczas korzystania z utworów najlepiej korzystać z takich, które:

- nie są już chronione przez prawa majątkowe (domena publiczna) lub
- których autorzy zdecydowali podzielić się nimi za darmo, do swobodnego wykorzystania (wolne licencje, m.in. Creative Commons).

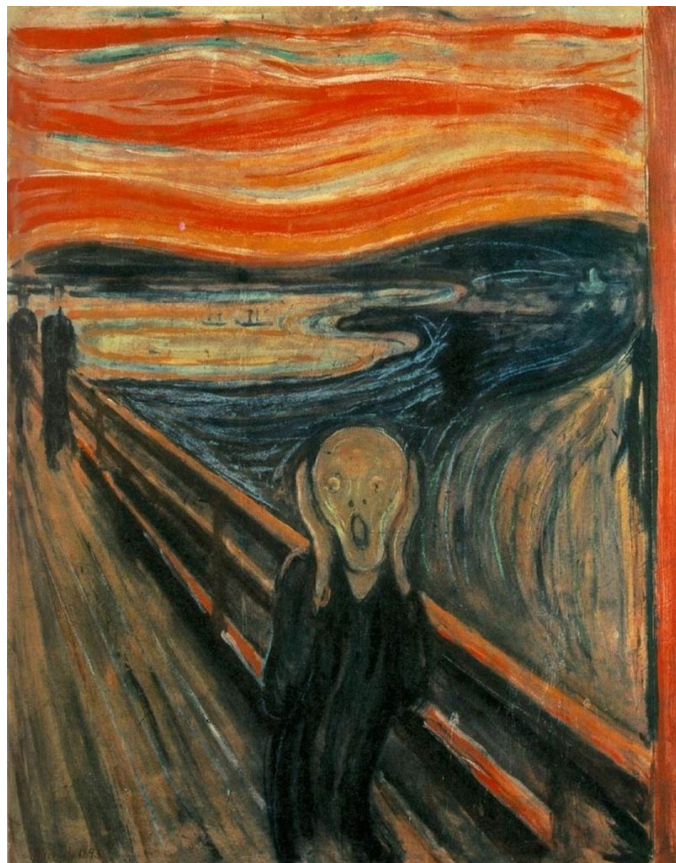

Domena publiczna, czyli utwory do których prawa wygasły lub nigdy nie powstały

Za domenę publiczną uznajemy **dobro wspólne**:
zbiór utworów, z których każdy może korzystać bezpłatnie i wyłącznie z ograniczeniami wynikającymi z autorskich praw osobistych, ponieważ wygasły już do nich autorskie prawa autorskie majątkowe, bądź też utwory te nigdy nie były przedmiotem prawa autorskiego.

Utwory z domeny publicznej mogą być swobodnie udostępniane i rozpowszechniane bez ograniczeń wynikających z majątkowych praw autorskich. Umożliwia to każdemu (indywidualnie i instytucjom) swobodne ich przetwarzanie niezależnie od celu (komercyjnego bądź nie).

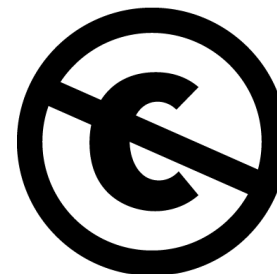
Edvard Munch (zm. 1944 r.) Krzyk, w domenie z racji na czas od śmierci twórcy (źródło Wikimedia Commons)

Zdjęcie ze zbiorów Amerykańskiej agencji kosmicznej NASA, w domenie z racji na przepisy USA, które przekazują do domeny publicznej utwory wykonane przez pracowników federalnych.

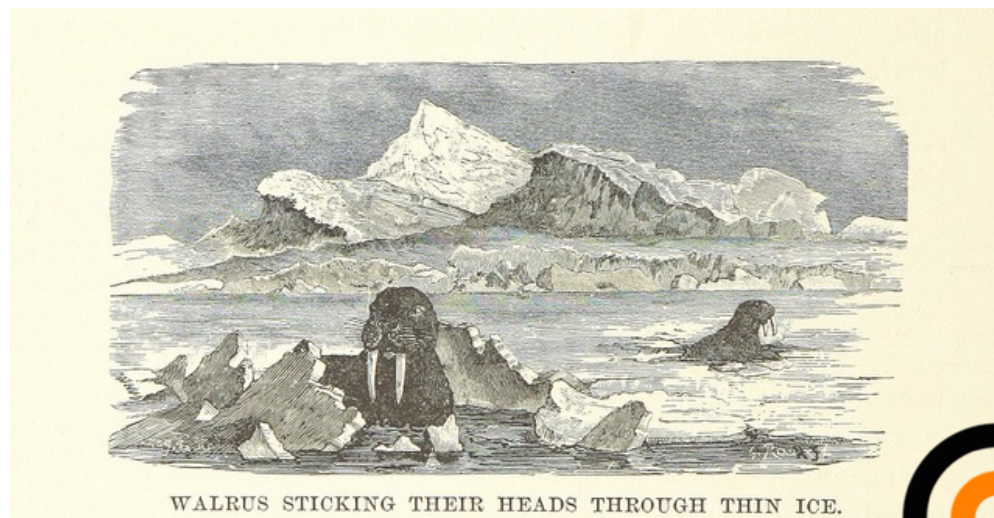

Utwory znajdujące się w domenie publicznej można najczęściej znaleźć w bibliotekach cyfrowych, na stronach muzeów i archiwów. Dla pewności warto sprawdzić czy są opisane Znakiem Domeny Publicznej (Public Domain Mark) lub w inny sposób wskazujący na brak ograniczeń prawnych.

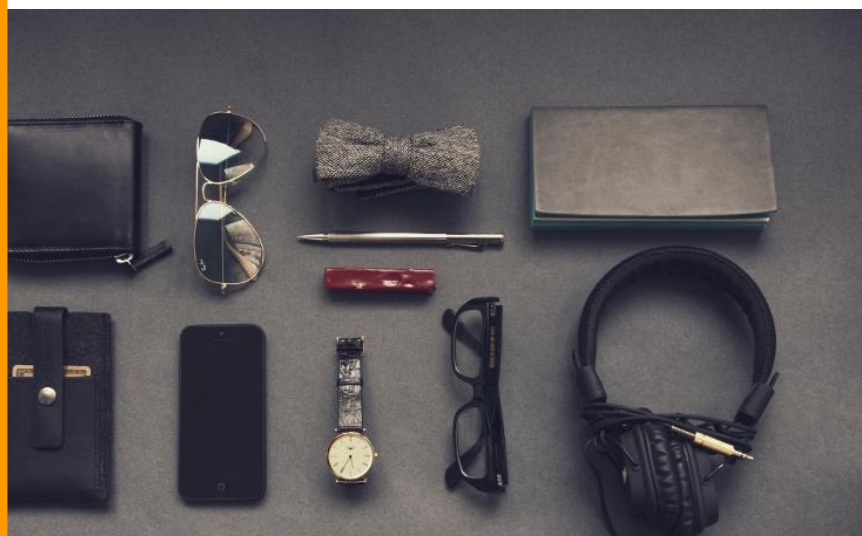
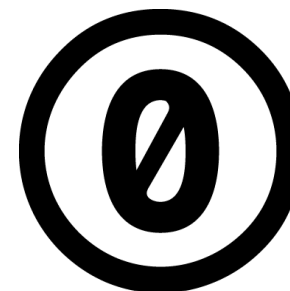

Schwatka Frederick, 1885 r. [źródło British Library](#)

Więcej na ten temat Znak Domeny Publicznej możesz przeczytać w przewodniku dostępnym pod adresem: <http://ngoteka.pl/handle/item/334>

W domenie publicznej znajdują się również współczesne utwory, jak zdjęcie obok, które autorzy mogą przenieść (zvolnić użytkowników z jakichkolwiek ograniczeń prawnych) do domeny za pomocą mechanizmu [Creative Commons Zero](#).

Więcej na ten temat mechanizmu Creative Commons Zero możesz przeczytać w przewodniku dostępnym pod adresem: <http://ngoteka.pl/handle/item/335>

Otwarte zasoby czyli utwory, których twórcy pozwalają na więcej

Najczęstszym sposobem by pozwolić odbiorcom swobodnie korzystać z twórczości są licencje Creative Commons.

Udostępnienie twórczości na tzw. wolnych licencjach oznacza, że każdy ma prawo ją wykorzystywać, poprawiać, dostosowywać, powielać, rozprowadzać za darmo lub za opłatą, oraz upowszechniać swoje udoskonalenia, aby mogła z nich korzystać cała społeczność.

W ramach licencji twórca pozostaje właścicielem praw autorskich, przysługuje mu nadal odpowiednie oznaczenie (atrybucja).

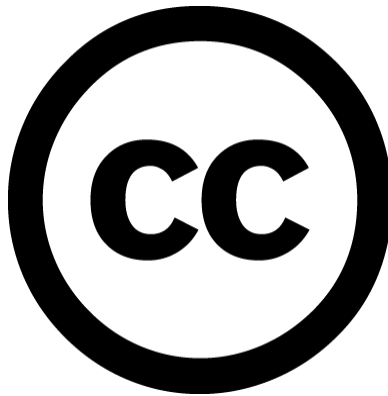

Creative Commons

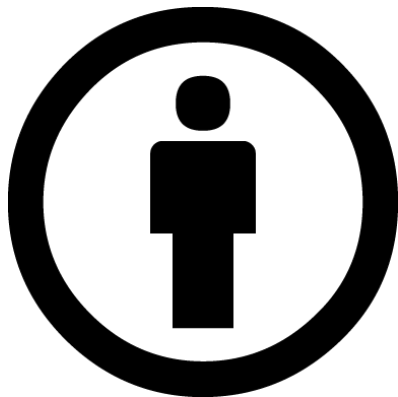
Creative Commons oferuje twórcom licencje, które pozwalają im zachować własne prawa i jednocześnie dzielić się swoją twórczością z innymi.

Licencje Creative Commons działają na zasadzie “pewne prawa zastrzeżone” – granice dozwolonego użytku są szersze i wyraźniejsze niż te wytyczone na zasadzie “wszelkie prawa zastrzeżone”.

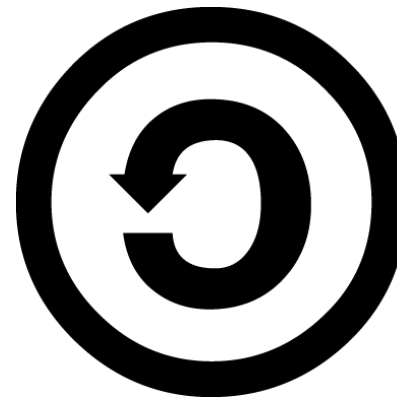
Autorzy mogą wybrać spośród 4 warunków tworząc standardowe licencje, łatwo zrozumiałe dla użytkowników i wyszukiwarek takich jak Google.

Warunki licencji CC

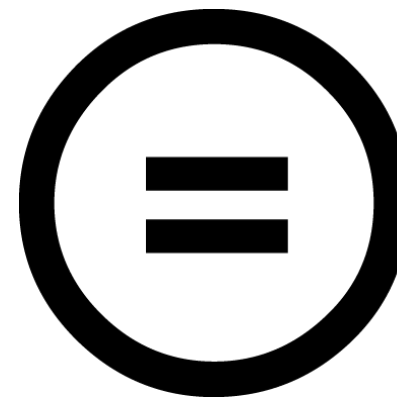
Uznanie Autorstwa* (BY)
ang. Attribution

Na tych samych warunkach (SA)
ang. Share alike

Użycie niekomercyjne (NC)
ang. Non-commercial

Bez utworów zależnych (ND)
ang. No derivatives

Wolne licencje Creative Commons

Creative Commons Uznanie Autorstwa (CC BY)

kopiować	zmieniać i remiksować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	musisz tylko oznaczyć autora oryginału

Fundacja Orange

Creative Commons Uznanie Autorstwa
- Na tych samych warunkach (CC BY-SA)

kopiować	zmieniać i remiksować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	ale musisz udostępnić go na tej samej licencji	i musisz oznaczyć autora oryginału

WIKIPEDIA
The Free Encyclopedia

Pozostałe licencje Creative Commons

Creative Commons Uznanie Autorstwa
- Użycie niekomercyjne (CC BY-NC)

kopiować	zmieniać i remiksować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	ale nie możesz na nim zarabiać	i musisz oznaczyć autora oryginału

Creative Commons Uznanie Autorstwa
- Bez utworów zależnych (CC BY-ND)

kopiować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	musisz zostawić go w oryginalnej postaci	i musisz oznaczyć autora oryginału

**Creative Commons Uznanie Autorstwa - Użycie
niekomercyjne - Na tych samych warunkach (CC BY-NC-SA)**

kopiować	zmieniać i remiksować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	nie możesz na nim zarabiać	musisz udostępnić go na tej samej licencji	i musisz oznaczyć autora oryginału

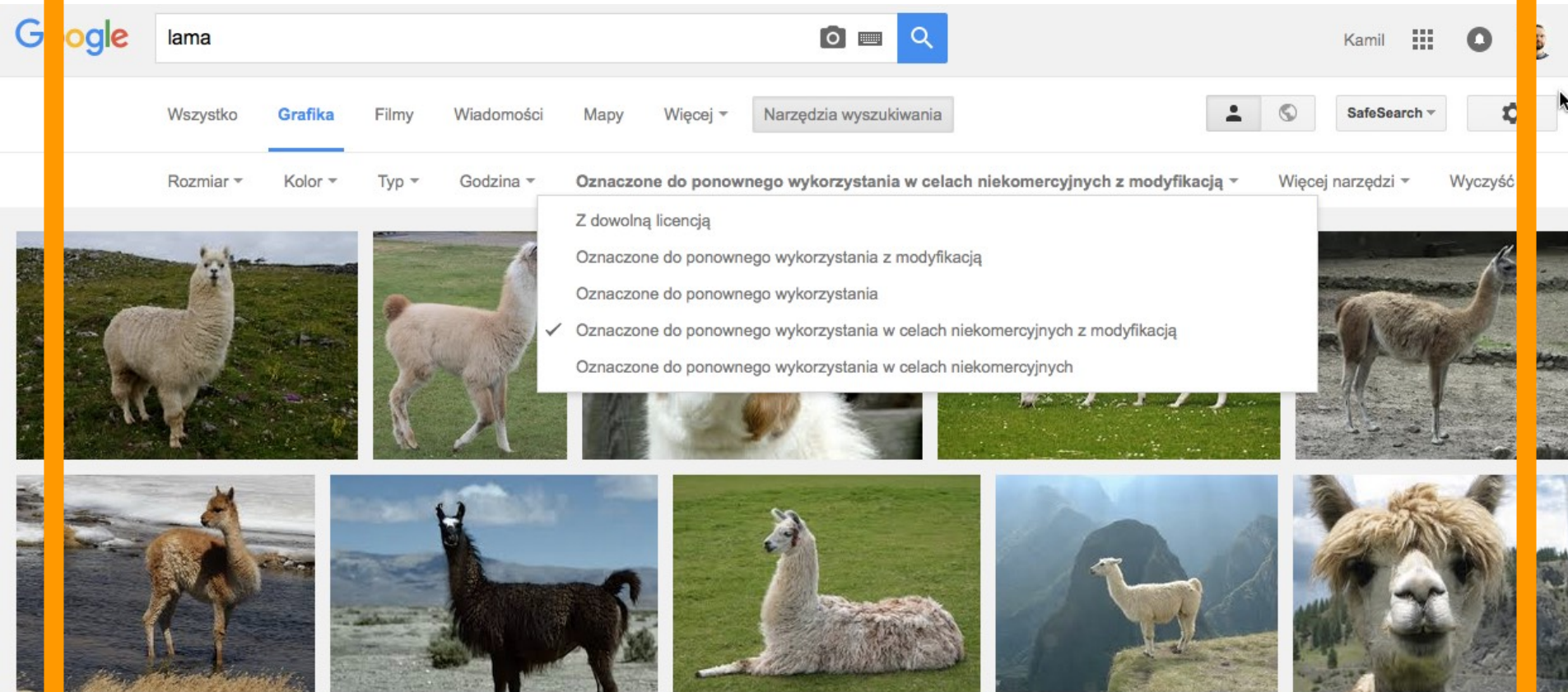

**Creative Commons Uznanie Autorstwa - Użycie
niekomercyjne - Bez utworów zależnych (CC BY-NC-ND)**

kopiować	rozpowszechniać	przedstawiać i wykonywać	musisz zostawić go w oryginalnej postaci	nie możesz na nim zarabiać	i musisz oznaczyć autora oryginału

Jak znaleźć otwarte zasoby?

[Wyszukiwanie zaawansowane w Google](#)

Największa cyfrowa kolekcja map

David Rumsey, prezes wydawnictwa Cartography Associates, zaczął zbierać mapy i... [więcej...](#)

Katowickie ikony

Katowickie ikony to zestaw kilkudziesięciu piktogramów przedstawiających najważniejsze budowle w... [więcej...](#)

Edukacja medialna z Harvardu

Berkman Center for Internet & Society na Uniwersytecie Harvarda w... [więcej...](#)

Domena Publiczna z Biblioteki Nowego Jorku

Publiczna Biblioteka Nowego Jorku (The New York Public Library) udostępniła... [więcej...](#)

Zbiory Polskiej Akademii Umiejętności

PAUart udostępnia ikonograficzne zbiory artystyczne i naukowe z bogatej kolekcji... [więcej...](#)

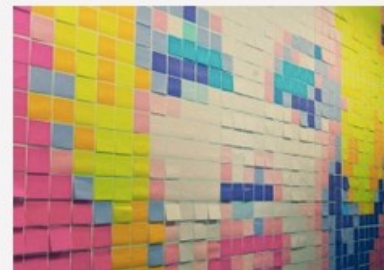
Porady i dobre praktyki na blogu Superbelfrów

Superbelfrzy, grupa niezwykle aktywnych nauczycieli i nauczycielek od ponad dwóch... [więcej...](#)

Prywatne archiwa fotograficzne Miastograf

Miastograf, nowy projekt łódzkiego Stowarzyszenia Topografie, to połączenie serwisu społecznościowego... [więcej...](#)

Foter. 190 milionów zdjęć

Foter.com upraszcza wyszukiwanie i korzystanie ze zdjęć na licencjach Creative... [więcej...](#)

Jak prawidłowo oznaczyć materiał na CC?

[Lista autorów] + [Tytuł utworu] + [licencja: CC-BY 3.0, link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>]

Do utworu zależnego, jeśli ma być udostępniony na innej licencji:

[Lista autorów], źródło: [link do materiału oryginalnego] licencja źródła: [CC-BY 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>),
licencja: (dowolna wg wyboru autora utworu zależnego).

Zapis można modyfikować, pamiętając o konieczności umieszczenia wszystkich trzech podstawowych elementów: listy autorów, licencji oraz linku do treści licencji.

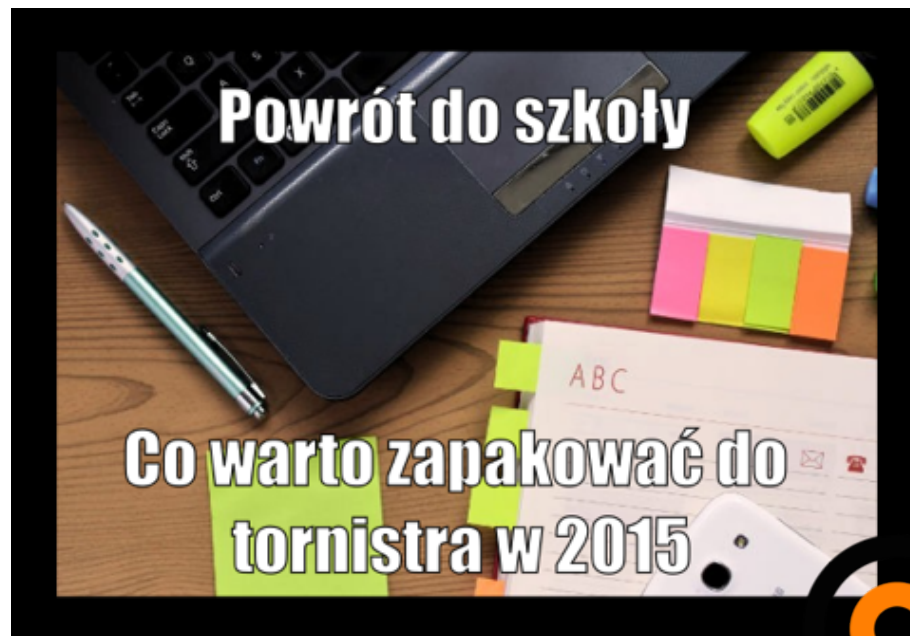

a) Utwór oryginalny

Fot. AA [@flickr](#), licencja [CC BY](#)

a) Utwór zależny

Grafika aut. Kamil Śliwowski, licencja [CC BY-SA](#), na bazie fot. AA [@flickr](#), licencja [CC BY](#).

Gdzie szukać i publikować zdjęcia, wideo, muzykę na licencjach CC?

Zdjęcia: [Flickr.com](https://www.flickr.com/)

Grafiki wektorowe: [The noun project](https://thenounproject.com/)

Wideo: [YouTube.com](https://www.youtube.com/) i [Vimeo.com](https://vimeo.com/)

Muzyka: [Jamendo](https://www.jamendo.com/) i [CC Mixter](https://ccmixter.org/)

Więcej informacji

www.otwartakultura.org

www.otwartezasoby.pl

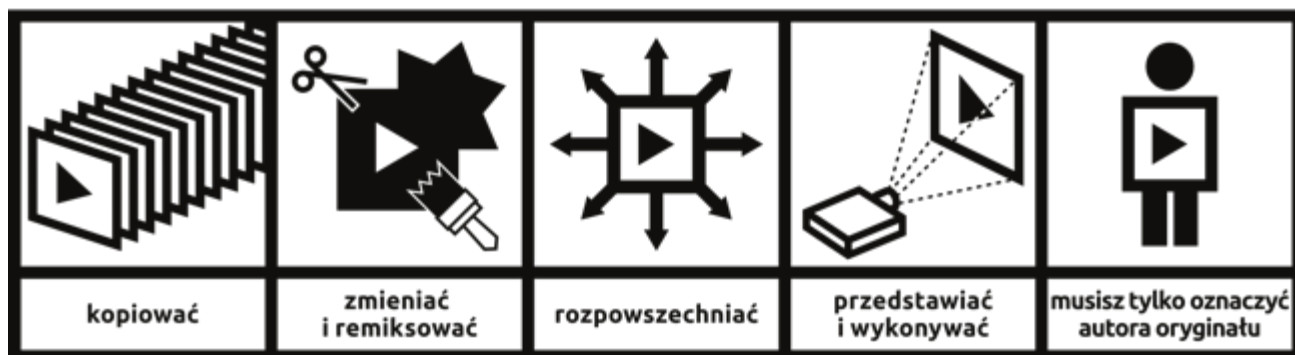
www.creativecommons.pl

Napisz do nas: kontakt@centrumcyfrowe.pl

Ta prezentacja

Dostępna jest na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa](#), możesz ją:

Możesz pobrać ją z sieci na stronie www.otwartakultura.org

W prezentacji wykorzystano font Lato dostępny na SIL Open Font License 1.1.

Supported by:

